

Escollint els nostres futurs, treballant en el nostre present: (perspectiva des d'una biblioteca nord-americana)

Joan Roca, Ph.D.

RESUM: *Des de la seva experiència a la Mankato State University, l'autor reflexiona sobre l'evolució futura de les biblioteques universitàries en relació als canvis tecnològics que han d'assumir. En aquest sentit, considera les taules rodones sobre tecnologia, ensenyament i aprenentatge com una eina útil per definir el futur, no només de les biblioteques universitàries sinó de tot l'ens universitari en conjunt.*

Introducció: Quin és el futur de la biblioteca acadèmica?

Darrerament, aquesta pregunta es va presentant com a tema central de congressos, conferències, taules rodones i tallers d'arreu del món. Des del meu punt de vista, com a bibliotecari d'una universitat pública americana (amb 13.000 estudiants), no goso pas donar una resposta visionària però sí que intentaré exposar breument el que veig que passa al meu voltant. El meu allunyament de la universitat catalana tampoc no em permet extrapolar el meu treball més enllà del meu àmbit, cosa que deixo per als lectors. Per tant, vull aclarir que quan parlo de la biblioteca acadèmica o de la universitat en general, em refereixo principalment a la realitat americana.

Acabo de tornar de la conferència de l'Association of College and Research Libraries (ACRL),¹ l'associació americana de biblioteques acadèmiques, que es reuneix cada dos anys. El tema central de la conferència ha estat "Escollint els

J. Roca. Bibliotecari de sistemes/Professor, Mankato State University, Minnesota, EUA.

E-mail: roca@mankato.msus.edu.

Article revisat: 6 maig 1997.

1. Web de l'Association of College and Research Libraries: <http://www.ala.org/acrl/acrl.html>.

nostres futurs", tema que ja havia estat introduït un any abans per l'article de Stoffle, Renaud i Veldof a la revista de l'Associació.²

Els autors conclouïen que "la biblioteca acadèmica ha de canviar ara perquè els usuaris necessiten que canviï ara, perquè necessiten els nous serveis que la biblioteca els pot donar; necessiten un millor accés als recursos d'informació proporcionats per una biblioteca que funcionarà amb més eficàcia; les universitats necessiten el liderat de la biblioteca i les perspectives, els valors i les habilitats que la biblioteca porta al procés educatiu i d'erudició. L'alternativa és clara: o bé canviem ara i escollim els nostres futurs, o bé esperem massa i no tindrem futur" (p. 224).

Un altre dels articles de fons és el que havia presentat Paul Evan Peters, director executiu de la Coalition for Networked Information,³ a la conferència de la North American Serials Interest Group (NASIG) l'any 1995.⁴ La seva mort, a finals de l'any passat, va agafar tothom per sorpresa i ha posat de relleu el gran valor del seu treball capdavanter en crear una associació nacional que agrupés l'organització de biblioteques d'investigació (Association of Research Libraries),⁵ l'organització de suport informàtic acadèmic (EDUCOM),⁶ i l'organització de suport informàtic administratiu a les universitats (CAUSE).⁷ Peters analitza el paper de la creativitat, de la investigació, de l'ensenyament i l'aprenentatge, i del servei comunitari, a l'era de la informació. En el seu paper de visionari, examina el futur de la gestió de la informació i presenta quatre guions diferents de com podria ser el futur, des de la perspectiva de les universitats i les seves biblioteques. I és que el futur de la biblioteca acadèmica va intrínsecament lligat al futur de la universitat.

Seguint la mateixa tònica, el programa de la conferència sobre el futur de la biblioteca acadèmica ha girat al voltant dels debats sobre el futur de la universitat engegats pels articles de Guskin⁸ i Noam.⁹ Segons Guskin, "els bibliotecaris, com els seus col·legues professors, hauran de deixar de centrar-se en ells mateixos (com a mestres, investigadors o gestors de biblioteques) i reenforçar-

2. C.J. Stoffle, R. Renaud, J.R. Veldorf, "Choosing our futures", *College & research libraries*, vol. 57, no 3 (1996), p. 213-225, URL: <http://library.tufts.edu/www/mcdonald/choosing.html>.

3. Web de la Coalition for Networked Information: <http://www.cni.org/>.

4. P.E. Peters, "From serial publications to document delivery to knowledge management: our fascinating journey, just begun. Appendix: Four scenarios for the future", URL: <http://library.tufts.edu/dmcdonald/acrlpeter.html>.

5. Web de l'Association of Research Libraries: <http://www.arl.org/>.

6. Web d'EDUCOM: <http://www.educom.edu/>.

7. Web de CAUSE: <http://www.cause.org/>.

se en els estudiants i en el procés d'aprenentatge". Guskin conclou que enormes forces de pressió obligaran a fer canvis en l'organització de les nostres universitats i la pregunta que hem de contestar és si ens posarem al capdavant o esperarem que d'altres ens forcin a canviar des de fora. Des d'una postura molt més radical, Noam comença el seu article dient que "durant la nostra vida, les universitats i també les biblioteques d'investigació tindran problemes greus causats no tant pels polítics o pels estudiants, sinó per la tecnologia de la informació". El futur que presenta Noam en aquest article va ser durament criticat, però ell es va defensar dient que havia presentat una visió de futur exageradament pessimista per tal de provocar reaccions. Noam acaba preguntant-se quin serà el paper de la universitat i de la biblioteca: "... en el passat, la gent venia a la informació, i la informació era a la universitat, a la biblioteca, al professorat; en el futur, la informació vindrà a la gent, allà on sigui".

La conferència de l'ACRL va acabar amb una combinació de sessió plenària, treball en petits grups, i posada en comú final. Vull enumerar algunes de les idees que van sortir allí sobre el canvi fonamental que descriu Noam:

- La biblioteca com a "lloc" està essent substituïda.
- L'usuari està canviant: des del nen de primària fins al jubilat.
- L'usuari pot ser aquí o a molts quilòmetres.
- La informació està de moda.
- Els bibliotecaris hem de sortir de la biblioteca.
- Hom necessita nous criteris sobre la qualitat de la informació.
- Cada vegada hi ha més recursos electrònics.
- Hem de trencar barreres: per exemple, oferir serveis de referència electrònica, 24 hores, amb la col·laboració de professors i experts en la matèria.
- Els buscadors d'Internet són encara molt primitius i hi ha oportunitats per a nous productes especialitzats, filtres d'informació, etc.
- Tenim oportunitats de treballar en equip amb els professors.
- Continuaran sortint coses noves.

Encara que el futur de la biblioteca i el futur de la universitat no siguin definibles, el que sí és clar és que ha començat un procés de transformació molt ràpid, que va a remolc de la tecnologia de la informació. Les sirenes d'e-

8. A. Guskin, "Restructuring our universities: focusing on student learning", URL: <http://library.tufts.edu/dmcdonald/acrlguskin.html>.

9. E. Noam, "Electronics and the future of the university", URL: <http://library.tufts.edu/dmcdonald/acrlnoam.html>.

mergència estan sonant arreu i no podem continuar ignorant-les. Com a bibliotecaris estem acostumats a treballar amb diverses tecnologies, des del llibre, fins a tècniques audiovisuals, l'automatització de tots els processos bibliotecaris, i estacions de treball connectades a la xarxa.

Hem de saber aprofitar aquesta habilitat d'adaptació al canvi continu per tal de posar-nos al capdavant dels canvis que afectaran les nostres universitats.

A la resta d'aquest article, descriuré un exemple concret que ens ha donat una oportunitat de liderat i l'eina que estem fent servir a la Mankato State University.

Les taules rodones sobre tecnologia, ensenyament i aprenentatge: una eina per definir el futur de la universitat

El paper fonamental de la tecnologia en la transformació de la universitat i, no pas menys, de la biblioteca, està agafant forma, especialment als Estats Units, amb el moviment de les taules rodones de tecnologia, ensenyament i aprenentatge.

Aquest moviment ha estat impulsat des de fa uns quatre anys per l'American Association of Higher Education (AAHE)¹⁰ arran d'una iniciativa especial enfocada en la tecnologia. El focus era sobre el paper de la tecnologia com a suport de l'ensenyament i l'aprenentatge, i no per si mateixa.

Sota la direcció dinàmica de Steven Gilbert, director de Projectes de Tecnologia a l'AAHE, aquesta iniciativa continua estenent-se pels campus dels EUA. Gilbert modera la seva tertúlia electrònica AAESGIT,¹¹ que compta amb més de 6.000 subscriptors.

Més de 150 universitats, incloent-hi la nostra, han adaptat el model de taula rodona que recomana. Aquest model requereix que hi hagi representació de tots els sectors de la universitat (programes acadèmics, serveis d'estudiants, sector informàtic, administració, etc.). Concretament, les característiques essencials de les taules rodones de tecnologia són definides així per Gilbert:¹²

- Representació de dos tipus de professorat (els qui ja fan servir la tecnologia i els qui encara no ho fan).

10. Web de l'American Association for Higher Education: <http://www.aahe.org>.

11. Pàgina web de la tertúlia electrònica AAESGIT: <http://www.aahe.org/aaesgit.htm>.

12. American Association for Higher Education, "Teaching, Learning & Technology Roundtable Program", Regional TLTR Workshop "Levers for change", workbook version 1.0, Washington, D.C., 1996.

- Representació de les quatre organitzacions de serveis acadèmics (biblioteca, centre de càlcul, centre de desenvolupament i suport del professorat, i la biblioteca del campus).
- Participació activa de la màxima autoritat acadèmica (com a mínim a nivell de vicerector).
- Representació dels estudiants.
- Intercanvi d'informació amb d'altres institucions similars.
- Compromís a llarg termini de la universitat.

Dins d'aquesta estructura, crec que la biblioteca té un paper clau per la seva missió de servei a tota la universitat i pel paper essencial de la tecnologia en l'accés als recursos d'informació. Responent a aquesta necessitat de participar activament en la creació dels nostres futurs, els bibliotecaris no podem acontentar-nos a continuar com sempre, esperant que el rectorat o el ministeri determini les nostres funcions i ens dicti com hem d'oferir els nostres serveis.

FUNCIONS DE LES TAULES RODONES DE TECNOLOGIA

La fragmentació entre els serveis de suport claus que es dona tradicionalment dins de la universitat tendeix a minar l'eficàcia dels esforços per encoratjar el desenvolupament i execució de nous usos de la tecnologia de la informació per part dels professors. Per tal d'aconseguir millors resultats en l'ensenyament i l'aprenentatge a través de l'ús eficaç de la tecnologia de la informació, és necessari que contínuament hi hagi comunicació, cooperació, i col·laboració entre representants d'un ampli sector del professorat i dels serveis de suport acadèmic.

L'objectiu és facilitar una millor planificació, un millor procés decisor, i un millor suport per als estudiants i professors. L'intercanvi franc i obert d'informació dins d'una mateixa institució ajuda a desenvolupar propòsits més realistes, els quals també es podran avaluar amb cotes més realistes. La taula rodona local pot ajudar la universitat a organitzar, planificar, escollir entre opcions amb un alt cost econòmic, i a desenvolupar estratègies i procediments per a millorar l'ensenyament i l'aprenentatge a través de la integració de la tecnologia de la informació.¹³

13. Pàgina web de les Taules Rodones de Tecnologia: <http://www.aahe.org/tltr.index.htm>.

Gilbert presenta dotze recomanacions per al bon funcionament de les taules rodones:¹⁴

- No parar de fer preguntes fonamentals.
- Observar noves tendències, donar forma al futur, construir una visió.
- Ajustar-se al nou ritme i profunditat del canvi.
- Tenir seny, resistir el reduccionisme, tenir confiança en professors i alumnes.
- Rebutjar dicotomies, trobar bones combinacions.
- Entendre i seguir les lleis de propietat intel·lectual.
- Desenvolupar noves pautes ràpidament, noves directrius a poc a poc.
- Preparar-se per a la crisi del servei de suport.
- Ampliar el paper dels estudiants com a assistents, col·legues d'aprenentatge, crear comunitats d'aprenentatge.
- Tenir una gamma d'estratègies de canvi.
- Tenir expectatives realistes: invertir més temps i més diners.
- Col·laborar a nivell institucional.

LA TAULA RODONA DE TECNOLOGIA A LA MANKATO STATE UNIVERSITY

Havent seguit el procés de creació d'aquestes taules rodones a d'altres universitats,¹⁵ la xarxa estatal universitària de Minnesota va convidar Steven Gilbert a organitzar un taller per a participants de les 70 institucions d'ensenyament superior arreu de l'Estat. El rectorat de la Mankato State University va convidar una desena de persones representant els diferents sectors de la universitat (professorat de diverses facultats, centre de càlcul, degans i biblioteca) a participar en el taller d'un dia i mig. Allí, al mateix temps que vam conèixer exemples de com altres universitats aplicaven la taula rodona a la seva realitat, ens vam familiaritzar amb el procés de creació i funcionament d'aquesta.

Un parell de mesos més tard, el rectorat va fer una crida a la participació a tots els sectors de la universitat i es va crear la Taula Rodona de Tecnologia i Aprenentatge, que actualment compta amb 26 participants, entre els quals dos representants de la biblioteca: la directora i jo.

El primer objectiu de la Taula Rodona és crear un Pla Global de Tecnologia i Aprenentatge per a la nostra universitat i presentar-lo aquest estiu. Més genè-

14. S.W. Gilbert, "Making the most of a slow revolution", *Change*, vol. 28, no. 2 (1996), p. 10-23.

(Resum en URL: <http://www.aahe.org/twelve.htm>).

15. B. Aiken; et al., "Report from a committee of hope", *Change*, vol. 27, no. 2 (1995), p. 48-58.

ricament, la Taula Rodona serà l'encarregada d'estudiar propostes i fer recomanacions al rectorat sobre l'ús de la tecnologia per realçar l'ambient d'aprenentatge a la universitat.

Tot i que la Taula Rodona té representació de tots els àmbits, s'ha vist necessari tenir un vehicle de comunicació obert a tota la universitat i, amb aquest fi, m'han demanat crear una pàgina web que conté informació sobre les reunions, ordres del dia, actes i informes.¹⁶ També he creat una llista electrònica per a facilitar la comunicació entre els membres de la Taula Rodona.

La primera tasca ha estat la de fer un inventari tecnològic a cada sector, facultat o àrea de servei, centrat en contestar les preguntes següents:

- Qui s'encarrega d'adquirir i planificar la tecnologia?
- Quin és el pressupost anual?
- Quins tipus de hardware i software es fan servir?
- Quines són les necessitats més urgents?
- Com es du a terme l'aprenentatge dels usuaris?
- Qui proporciona el suport tècnic?
- Hi ha problemes de seguretat?
- S'han aconseguit beques per a finançar l'adquisició i el suport?
- Hi ha un accés adequat per als estudiants, professors i personal administratiu?
- Quant temps es dedica a la formació permanent?
- Hi ha problemes de copyright?
- Té la universitat la infraestructura adequada per a les vostres necessitats?
- Què podríem fer amb millor tecnologia?

Cadascun dels membres de la Taula Rodona es va encarregar de recollir la informació de l'àrea que representa i presentar l'informe.

Conclusió

Ara que tot just hem acabat de presentar aquests informes a la Taula Rodona es fa palès el desconeixement que hi ha sobre què fan o quines tecnologies hi ha a d'altres departaments, facultats, al centre de càlcul, o a la biblioteca, tot i

16. Pàgina web de la Taula Rodona de Tecnologia i Aprenentatge a la Mankato State University: <http://www.lib.mankato.msus.edu/ltr>.

que formem part de la mateixa empresa acadèmica. L'enfocament intern i la poca comunicació entre diversos sectors s'ha posat de relleu. La posada en comú sobre tecnologia a la nostra universitat ha estat un valor positiu, si més no com a presa de coneixement de la nostra situació, i serà una bona base per a desenvolupar el pla tecnològic de la universitat.

Tanmateix, la nostra feina només ha començat i és massa d'hora per veure'n resultats però la majoria dels participants a la Taula Rodona estan d'acord que el procés ha començat bé i que s'està progressant. El punt clau és que hem trobat una eina per a tots i estem descobrint com emprar-la.